

Wat is er over van de idealen van 1968?

Een portret van de 'Reformuniversität' Bielefeld

Columns - 6 februari 2008

(6 februari 2008) De Universiteit Bielefeld werd opgericht op het hoogtepunt van de democratiseringsgolf waarvoor het jaar 1968 symbool staat. Wat is er veertig jaar na dato nog over van de hervormingsidealen van toen?

2008 staat in Duitsland in het teken van herinneren en herdenken. Elk jaar valt er natuurlijk wel wat te herdenken in dit, althans in de politieke en publieke sfeer, door een sterk historisch bewustzijn getekende land. Op dit moment wordt het Duitse medialandschap nog overspoeld met documentaires en artikelen waarin herinnerd wordt aan Hitlers machtovername 75 jaar geleden.

Dit voorjaar zal echter een van de belangrijkste ijkpunten uit de naoorlogse West-Duitse geschiedenis in het middelpunt van de herinneringsindustrie staan. 'Mei 1968' ligt dan 40 jaar achter ons.

Net als in de rest van de westerse wereld ging het ook in de Bondsrepubliek Duitsland aan het eind van de jaren zestig om een protest tegen de gevestigde politieke en maatschappelijke orde. Net als in Frankrijk, Amerika en ook Nederland rebelleerden jongeren tegen de generatie van hun ouders.

Nergens was het generatieconflict zo persoonlijk, zo scherp en werkte het zo lang door als in Duitsland: de oudere generatie werd afgerekend op haar aandeel aan het nationaal-socialistische verleden. Daarmee ontsnapt '1968' als ijkpunt uit de naoorlogse herinneringscultuur niet aan de herinnering aan het nazi-tijdperk.

'Reformuniversität' Bielefeld

Het hoger onderwijs was een belangrijke arena waarin het generatieconflict werd uitgevochten. Van de professoren die tijdens het nazi-regime hun leerstoelen niet opgegeven hadden, namen er velen na de oorlog hun plek geruisloos weer in.

In de jaren zestig vonden studenten en jonge wetenschappers dat het hoog tijd werd voor democratisering: ze wilden niet alleen denazificatie van onderwijs en onderzoek, maar ook meer zeggenschap. Deze democratiseringseisen maakten

deel uit van een veel bredere emancipatiebeweging: velen vonden dat het hoger onderwijs niet langer voorbehouden zou moeten aan een elite, maar voor bredere lagen van de bevolking toegankelijk moest worden. Tegelijkertijd probeerden in de wetenschap jonge disciplines als sociologie en politicologie zich te emanciperen.

Moderne bouwmaterialen

In deze geest van maatschappelijke, politieke en wetenschappelijke emancipatie werd aan het eind van de jaren zestig de 'Reformuniversität' Bielefeld opgericht.

Men wilde een voor Duitsland unieke universiteit oprichten, met onder andere verbinding van wetenschap en praktijk en interdisciplinariteit als uitgangspunten. Enkele jaren na haar oprichting verhief zich een groot complex aan de rand van de stad, opgetrokken uit moderne bouwmaterialen zoals beton en metaal.

De architectuur waarin de universiteit vorm kreeg, weerspiegelt de toenmalige hervormingsidealen: één gebouw voor alle faculteiten en een centrale hal als verbinding tussen de verschillende disciplines en als ontmoetingsplaats voor professoren en studenten. Ook de bibliotheek is gebaseerd op een minimum aan barrières: er is een vrije doorgang tussen de bibliotheken van de verschillende disciplines en alle boeken kun je zo uit het rek pakken.

Veel tutoyeren

Niet alleen in uitgangspunten en uiterlijk was de universiteit modern. Ook de prominente plek die toegekend werd aan de sociale wetenschappen en het aantrekken van jonge wetenschappers zorgden voor élan en een levendig discussieklimaat. Ook nu nog heeft de universiteit de naam dat er scherper gediscussieerd wordt dan aan menig andere Duitse universiteit.

Tijdens de wetenschappelijke bijeenkomsten waar ik aan deelgenomen heb, werd inderdaad vaak zeer levendig gediscussieerd. De onderzoekscolloquia worden niet alleen door promovendi en docenten, maar ook door professoren goed bezocht. Daarbij wordt voor Duitse begrippen opvallend vaak getutoyeerd. Bij de koffiebars in de centrale hal tref je naast studenten ook docenten aan.

Slijtage en betonrot

De idealen van democratie en gelijkheid uit de beginjaren zijn inmiddels wel afgesleten. Zo hebben veel personeelsleden een koffiezetapparaat op hun kamer, zodat ze de gemeenschappelijke ruimte niet meer op hoeven te zoeken. In discussies geldt de ongeschreven regel dat professoren als eerste het woord krijgen en net als in elke andere universiteit zijn de verschillende faculteiten en afdelingen in de praktijk vrij geïsoleerde eilanden.

Deze slijtage wordt ook weerspiegeld in de huidige toestand van het gebouw. De moderne bouwmaterialen van toen, doen nu gedateerd aan. Veel meubels en apparatuur zijn hopeloos verouderd. De vloeren zijn stukgelopen, de muren afgeschaafd. In de komende jaren zal het gebouw gerenoveerd worden, onder andere vanwege asbest en betonrot.

'1968' is aan vervanging toe. Bij haar bouw was de Universiteit Bielefeld exemplarisch voor de geest van '1968'. Nu zie je het maatschappelijke en politieke afscheid van '1968' in haar terug: niet langer gelijke kansen, maar excellentie in wetenschappelijk onderzoek.

Haar academische opleiding wordt door de federale politiek gestimuleerd. Gefinancierd uit deze 'elite-gelden' wordt nu aan de Universiteit Bielefeld de nieuwe sociologisch-historische graduate school opgericht.

Maartje Hermsen maakt deel uit van het Graduiertenkolleg van het Duitsland Instituut Amsterdam. Zij schrijft een proefschrift over naoorlogse debatten over het geschiedenisonderwijs in Nederland en West-Duitsland.

Als Marie Curie fellow verbleef zij afgelopen wintersemester aan de afdeling geschiedenis van de Universiteit Bielefeld.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/2687/wat-is-er-over-van-de-idealen-van-1968>